

٢
٣
٤
٥

١١٥٣٧٧

۱۳۸۷/۱/۱۰

دانشگاه شهید بهشتی

دانشکده معماری و شهرسازی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه ریزی شهری و منطقه ای

موضوع :

برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری میراث فرهنگی

نمونه موردنی : مجموعه های فرهنگی - تاریخی سعدآباد و نیاوران واقع در منطقه یک

شهر تهران

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر محمد حسین شریف زادگان

نگارنده :

سارا یوسفی

۱۳۸۸/۱/۱۰

سال تحصیلی ۱۳۸۸-۸۷

أ

۱۱۵۳۷۷

تشکر و قدردانی :

سپاس بی پایان خدای را که هیچگاه بندگانش را تنها نمیگذارد و در سخت ترین مراحل زندگی یاور و پشتیبان آنها است و مرا نیز هماره یاور و یار بوده است.

با سپاس فراوان از جناب آفای دکتر شریف زادگان استاد راهنمایم و دیگر اساتید محترمی که در طول دوره تحصیل از راهنماییهای ایشان بهره جسته ام.

با تشکر ویژه از سرکار خانم کهزادی ، کارشناس و مسئول کاخ سبز واقع در مجتمعه سعد آباد برای همکاریهایی که با من داشتند

با تشکر ویژه از سرکار خانم سوسن نصیری دوست عزیزم

تقدیم به :

این پایان نامه را تقدیم میکنم به همسر عزیزم که همیشه خواهان پیشرفت و موفقیت من در زندگی بوده است و صبورانه مرا یاری کرده است ، همراهی و همدلی او را همیشه به خاطر دارم.

و به مادرم : که مهربانیها یش و زحماتش را نتوان جبران کرد
و به مادر بزرگم : که در دعاها یش مرا فراموش نکرد
و به فرزند نازنینم ، دختر گلم ، سوگل که آرزوی موفقیتم را داشت

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	کلیات طرح تحقیق
۲	۱-۱ - مقدمه
۲	۲-۱ - طرح مسئله
۳	۳-۱ - سوالات پژوهش
۳	۴-۱ - هدف پژوهش
۴	۵-۱ - موانع و محدودیت های پژوهش
۴	۶-۱ - تشریح روش کار پژوهش
۴	۶-۱-۱. روش های جمع آوری اطلاعات
۴	۶-۱-۲. روش تحلیل اطلاعات
۵	۶-۱-۳. روش برنامه ریزی یا تجویز مبانی و چهارچوب نظری پژوهش
۷	۱-۲ - مقدمه
۷	۲-۲ - هدف
۷	۳-۲ - روش کار
۸	۴-۲ - تعاریف و مفاهیم مختلف گردشگر و گردشگری
۸	۴-۲-۱. گردشگری
۸	۴-۲-۲. تعریف دیگر گردشگری
۸	۴-۲-۳. گردشگر
۸	۴-۲-۴. اشکال گردشگری
۸	۴-۲-۵. انواع جاذبه های گردشگری
۹	۴-۲-۶. انواع گردشگران از دیدگاه والن اسمیت
۹	۵-۲ - تعاریف و مفاهیم مختلف میراث فرهنگی
۹	۵-۲-۱. تعریف یونسکو
۹	۵-۲-۲. تعریف دیگر
۱۰	۵-۲-۳. ارزش های میراث فرهنگی
۱۰	۶-۲ - ارزیابی گردشگری فرهنگی

۱۰	۱-۶-۲. منشور توریسم فرهنگی (۱۹۷۶)
۱۱	۲-۶-۲. منشور توریسم فرهنگی (۱۹۹۹)
۱۲	۳-۶-۲. اصول منشور توریسم فرهنگی
۱۲	۴-۶-۲. گردشگری میراث فرهنگی
۱۳	- ارتباط رشته های علمی با گردشگری و ابعاد مختلف آن
۱۳	- گردشگری میراث فرهنگی فرصتی برای احیاء و بازسازی شهری
۱۴	- سیستم گردشگری
۱۵	۱-۹-۲. زیر سیستم اقتصادی گردشگری
۱۵	۱.۱-۹-۲. عوامل عرضه و تقاضا
۱۵	۱.۱.۱-۹-۲. تقاضای گردشگری
۱۵	۱.۱.۱.۱-۹-۲. سطوح تقاضا
۱۶	۱-۱-۹-۲. عوامل مؤثر بر تقاضای فعالیت های گردشگری
۱۶	۲-۱-۱-۹-۲. عرضه گردشگری
۱۶	۱-۲-۱-۱-۹-۲. اجزاء عرضه گردشگری
۱۷	۲-۱-۱-۹-۲. عرضه و تقاضا در گردشگری میراث فرهنگی
۱۸	۱-۲-۱-۱-۹-۲. عوامل مربوط به تقاضای گردشگری میراث فرهنگی
۱۸	۱-۱-۲-۱-۹-۲. نیازهای تقاضا کنندگان
۱۹	۲-۱-۲-۱-۹-۲. ارزیابی رفتار تقاضا کنندگان گردشگری میراث فرهنگی
۲۰	۲-۲-۱-۹-۲. عوامل مربوط به عرضه گردشگری میراث فرهنگی
۲۰	۱-۲-۲-۱-۹-۲. عرضه کنندگان و نیازهای آنها
۲۱	۱.۱-۲-۲-۱-۹-۲. نیازهای مستقیم و غیر مستقیم عرضه کنندگان
۲۱	۲-۲-۲-۱-۹-۲. بازاریابی در گردشگری میراث فرهنگی و روش های جلب رضایت بازدیدکنندگان
۲۱	۱-۲-۲-۲-۱-۹-۲-نگرش شناختی
۲۲	۲-۲-۲-۲-۱-۹-۲-نگرش احساسی
۲۲	۳-۲-۲-۲-۱-۹-۲-نقش مدیریت کننده حالات و روحیات انسان در ایجاد حس رضایتمندی
۲۳	۲-۱-۹-۲- اثرات گردشگری در ایجاد شغل
۲۳	۳-۱-۹-۲- مزایای مستقیم و غیر مستقیم

۲۴	۴-۱-۹-۲ میراث فرهنگی به عنوان یک سرمایه
۲۵	۲-۹-۲ زیر سیستم کالبدی فضایی گردشگری
۲۶	۲-۹-۲-۱- تأثیرات مثبت کالبدی فضایی و محیطی گردشگری میراث فرهنگی
۲۶	۲-۹-۲-۲- تأثیرات منفی کالبدی، فضایی و محیطی گردشگری میراث فرهنگی
۲۶	۲-۹-۲-۳- زیر سیستم اجتماعی- فرهنگی گردشگری
۲۷	۲-۹-۲-۱- آثار اجتماعی- فرهنگی گردشگری میراث فرهنگی
۲۷	۲-۹-۲-۲- پیشگیری از بروز مسائل اجتماعی- فرهنگی در گردشگری میراث فرهنگی
۲۸	۲-۹-۲-۳- ارتباط متقابل گردشگری میراث فرهنگی و هویت افراد جامعه
۲۸	۲-۹-۲-۴- زیر سیستم مدیریت و برنامه ریزی گردشگری
۲۹	۲-۹-۲-۱- ارگانها و سازمانهای ذیربیط در گردشگری در سطح جهان
۲۹	۲-۹-۲-۲- نهادهای بین المللی درگیر در تصمیم گیریهای مربوط به میراث فرهنگی در جهان
۳۲	۲-۹-۲-۳- مدیریت گردشگری میراث فرهنگی بر اساس مشارکت بین مدیران صنعت گردشگری و میراث فرهنگی
۳۲	۲-۹-۲-۴- نظریه آرنشتاين در مورد مشارکت شهروندان در تصمیم گیریهای مربوط به گردشگری
۳۴	۲-۹-۲-۵- مدیریت گردشگری میراث فرهنگی در قالب گردشگری پایدار
۳۵	۲-۹-۲-۶- ویژگیهای در حال پیدايش در مدیریت گردشگری فرهنگی
۳۶	۲-۹-۲-۱۰- مفاهیم و روش های مختلف برنامه ریزی در گردشگری
۳۶	۲-۹-۲-۱۱- اهمیت برنامه ریزی گردشگری
۳۶	۲-۹-۲-۱۲- رهیافت های برنامه ریزی گردشگری
۳۶	۲-۹-۲-۱۳- ۱. برنامه ریزی گردشگری به عنوان یک نظام هماهنگ
۳۷	۲-۹-۲-۱۴- ۲. برنامه ریزی برای توسعه پایدار
۳۷	۲-۹-۲-۱۵- ۳. مشارکت مردم در برنامه ریزی
۳۸	۲-۹-۲-۱۶- ۴. برنامه ریزی راهبردی
۳۸	۲-۹-۲-۱۷- ۱- دلایل انتخاب برنامه ریزی راهبردی
۳۹	۲-۹-۲-۱۸- ۲- رهیافت اختیار راهبردی
۳۹	۲-۹-۲-۱۹- ۱-۱- ویژگیهای رهیافت اختیار راهبردی
۴۰	۲-۹-۲-۲۰- ۳- مراحل برنامه ریزی راهبردی

۴۰	۱-۳-۴-۲-۱۰-۲. مرحله اول: تدوین اهداف
۴۰	۲-۳-۴-۲-۱۰-۲. مرحله دوم: تولید راهبرد
۴۰	۳-۱۰-۲ معرفی فنون و روش های برنامه ریزی شهری که در مرحله تجویز به کار برده میشوند
۴۰	۱-۳-۱۰-۲ معرفی روش به کار برده شده در مرحله تجویز در نمونه موردی
۴۰	۲-۳-۱۰-۲ معرفی روش تحلیل عرصه های تصمیم گیری مرتبط
۴۱	۱-۲-۳-۱۰-۲ معرفی واژه های کلیدی این روش
۴۱	۲-۲-۳-۱۰-۲ دلایل انتخاب و کاربرد روش تحلیل عرصه های تصمیم گیری مرتبط
۴۲	۳-۲-۳-۱۰-۲ تشریح مراحل متواتر کاربرد روش تحلیل عرصه های تصمیم گیری مرتبط بررسی مروع و تجارب ایران و جهان
۴۴	۱-۳- مقدمه
۴۴	۲-۳- هدف
۴۴	۳-۳- روش کار
۴۴	۴-۳- تجارب ایران
۴۶	۱-۴-۳- تجارب ایران در سطح ملی
۴۶	۱.۱-۴-۳ برنامه های قبل از انقلاب
۴۶	۱.۱.۱-۴-۳ برنامه عمرانی سوم
۴۷	۱.۱.۱-۴-۳-۲ برنامه عمرانی چهارم
۴۷	۱.۱.۱-۴-۳-۳ برنامه عمرانی پنجم
۴۸	۱.۱.۱-۴-۳-۴ برنامه عمرانی ششم
۴۹	۱-۴-۱-۵- طرح جامع توسعه جهانگردی در ایران
۵۰	۱-۴-۱-۶- مطالعات اقتصادی اجتماعی گروه بتل
۵۰	۱-۴-۷- سند برنامه آمایش سرزمین
۵۱	۱-۴-۸- جمع بندی اهداف و راهبردهای برنامه قبل از انقلاب
۵۱	۱-۴-۲- برنامه های بعد از انقلاب
۵۱	۱-۴-۱-۲- برنامه اول توسعه اقتصادی اجتماعی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۵۳	۱-۴-۲-۲- برنامه دوم توسعه اقتصادی اجتماعی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۵۴	۱-۴-۳-۲- برنامه مطالعه و برنامه ریزی صنعت گردشگری
۵۴	۱-۴-۴-۲- برنامه ملی توسعه گردشگری در ایران

۵۴	- برنامه سوم توسعه اقتصادی اجتماعی - فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۵۵	- برنامه چهارم توسعه اقتصادی اجتماعی فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
۵۸	- سند چشم انداز بیست ساله
۵۸	- جمع بندی اهداف و راهبردهای برنامه های بعد از انقلاب
۵۹	- سطح منطقه ای و محلی
۵۹	- بیانیه اهداف و راهبردها در استان کرمان
۶۰	- قلمرو فرهنگی کلات نادری
۶۱	- جمع بندی اهداف و راهبردهای توسعه گردشگری و میراث فرهنگی در استان کرمان و قلمرو فرهنگی کلات نادری
۶۲	- بررسی تجارب جانی در زمینه گردشگری میراث فرهنگی
۶۲	- بررسی تجارب در سطح ملی
۶۲	۱-۱-۵-۳. برنامه ریزی گردشگری میراث فرهنگی در طرح جهانگردی عمان
۶۴	۲-۱-۵-۳. شیوه برنامه ریزی جهانگردی جمهوری مالت در زمینه میراث فرهنگی
۶۵	۳-۱-۵-۳. برنامه ریزی جهانگردی در زمینه میراث فرهنگی
۶۶	۴-۱-۵-۳. طرح توسعه جهانگردی در زمینه میراث فرهنگی در کشور بنگلادش
۶۷	۵-۱-۵-۳. جمع بندی تجارب جهانی گردشگری میراث فرهنگی در سطح ملی
۶۸	۶-۲-۵-۳. بررسی تجارب جهانی در سطح منطقه ای
۶۸	۱-۲-۵-۳. برنامه توسعه گردشگری میراث فرهنگی در ایالت پنسیلوانیا، آمریکا
۶۹	۲-۲-۵-۳. طرح جهانگردی نوساتنگارا و نقش میراث فرهنگی در آن
۷۰	۳-۲-۵-۳. سیاست توسعه جهانگردی زنگبار در زمینه میراث فرهنگی
۷۱	۴-۲-۵-۳. بررسی برنامه گردشگری تبت در زمینه میراث فرهنگی
۷۲	۵-۲-۵-۳. جمع بندی تجارب جهانی در سطح منطقه ای
۷۴	۶-۳-۵-۳. بررسی تجارب در سطح محلی
۷۴	۱-۳-۵-۳. شهر آنتالیا، ترکیه
۷۵	۲-۳-۵-۳. کوپید لینبرگ، آلمان
۷۶	۳-۳-۵-۳. مرکز تاریخی شهر ونیز، ایتالیا
۷۷	۴-۵-۳. جمع بندی و نتیجه گیری
۷۹	بررسی و تحلیل نمونه موردي
۷۹	۱-۴- مقدمه

۷۹	-۲-۴ هدف
۷۹	-۳-۴ روش کار
۸۰	-۴-۴ دلایل انتخاب نمونه موردنی
۸۱	-۴-۵ بررسی جایگاه دو مجموعه سعدآباد و نیاوران در برنامه های توسعه شهر تهران
۸۱	-۴-۶ طرح جامع فرمانفرما مائیان
۸۱	-۴-۷ طرح دکسیادیس
۸۱	-۴-۸ طرح جامع ساماندهی تهران
۸۲	-۴-۹ کنگره منشور شهر تهران
۸۲	-۴-۱۰ برنامه راهبردی تهران ۱۳۸۰
۸۲	-۴-۱۱ الگوی توسعه منطقه یک شهر تهران
۸۲	-۴-۱۲-۱-کاخ-موزه های سعد آباد و نیاوران به عنوان کانونهای ویژه در الگوی توسعه منطقه یک شهر تهران
۸۳	-۴-۱۲-۲-نتیجه گیری از برنامه فرادست شهری و جایگاه دو مجموعه در آنها
۸۳	-۴-۱۲-۳-بررسی طرح های گردشگری و جایگاه دو مجموعه قابل بررسی در آنها
۸۳	-۴-۱۲-۴-طرح جامع گردشگری استان تهران
۸۳	-۴-۱۲-۵-۱-پروژه پیشنهادی مربوط به اماکن مذهبی و آثار تاریخی در طرح جامع گردشگری استان تهران
۸۴	-۴-۱۲-۵-۲-کانون گردشگری شمال تهران در طرح جامع گردشگری استان تهران
۸۴	-۴-۱۲-۵-۳-طرح حفظ و ساماندهی مجموعه نیاوران
۸۴	-۴-۱۲-۵-۴-معرفی ساختار کالبدی مجموعه سعدآباد و نیاوران و محیط شهری در پرگیرنده این اماکن
۸۴	-۴-۱۲-۵-۵-معرفی سیر تحول تاریخی و کالبدی شهر شمیران و نقش مجموعه کاخها در توسعه شمالی شهر تهران
۸۵	-۴-۱۲-۵-۶-۱-معرفی آثار تاریخی و عوامل موثر در جذب گردشگر در شهر شمیران
۸۵	-۴-۱۲-۵-۶-۲-معرفی ویژگی ها و سیر تحول تاریخی کاخ-موزه های مجموعه سعد آباد و نیاوران
۸۶	-۴-۱۲-۵-۷-۱-تاریخچه کاخ-موزه های مجموعه نیاوران
۸۶	-۴-۱۲-۵-۷-۲-تاریخچه کاخ-موزه های مجموعه سعدآباد
۸۹	-۴-۱۲-۵-۷-۳-اتفاقات تاریخی مهم در سعد آباد

۸۹	موقعيت قرارگيري بنا در شهر
۸۹	۱-۳-۷-۴. موقعيت قرارگيري مجموعه نياوران در شمال شهر تهران
۹۰	۲-۳-۷-۴. موقعيت قرارگيري مجموعه سعدآباد در شمال تهران
۹۲	۴-۷-۴. مسیرهای دسترسی شهری به دو مجموعه و مسیرهای دسترسی داخل دو مجموعه
۹۲	۴-۷-۴.۱. مسیرهای دسترسی منتهی به مجموعه سعدآباد
۹۳	۴-۷-۴.۲. حمل و نقل در باع سعدآباد
۹۳	۴-۷-۴.۳. وضعیت کنونی خیابان های باع سعدآباد
۹۴	۴-۷-۴.۴. مسیرهای دسترسی به مجموعه نياوران
۹۶	۴-۷-۴.۵. شبکه دسترسی داخل مجموعه نياوران
۹۶	۴-۵-۷-۴. کاربرد فضاهای موجود در دو مجموعه و محیط شهری پيرامون آنها
۹۶	۴-۵-۷-۴.۱. ويزگی های کاربرد فضا در منطقه يك شهر تهران
۹۸	۴-۵-۷-۴.۲. وضعیت موجود تأسیسات اقامتی منطقه تجريش و حومه سعدآباد
۹۸	۴-۵-۷-۴.۳. وضعیت فعلی خدمات عمومی در کاخ سعدآباد
۹۸	۴-۱-۳-۵-۷-۴. کاربرد فضاهای موجود در مجموعه سعدآباد
۱۰۱	۴-۲-۳-۵-۷-۴. وضعیت مبلمان و تجهیزات موجود در کاخ سعدآباد
۱۰۱	۴-۴-۵-۷-۴. کاربرد فضاهای موجود در محدوده شهری پيرامون مجموعه نياوران
۱۰۳	۴-۵-۵-۷-۴. کاربرد فضاهای موجود و خدمات رفاهی موجود در مجموعه نياوران
۱۰۵	۴-۱-۵-۵-۷-۴. ۱- وضعیت مبلمان و تجهیزات موجود در مجموعه نياوران
۱۰۵	۴-۶-۷-۴. ۲- وضعیت تصرفات مجموعه های سعدآباد و نياوران
۱۰۵	۴-۶-۷-۴-۱- تصرفات مجموعه سعدآباد
۱۰۵	۴-۶-۷-۴-۱-۱. کاخ احمدشاهی
۱۰۶	۴-۶-۷-۴-۲. تصرفات کمیته سابق سعدآباد
۱۰۶	۴-۶-۷-۴-۳. متصرفات باع بدر
۱۰۶	۴-۶-۷-۴-۴. تصرفات ده دستگاه
۱۰۸	۴-۲-۶-۷-۴- تصرفات مجموعه نياوران
۱۰۸	۴-۲-۶-۷-۴-۱. تصرفات نيروى انتظامى
۱۰۸	۴-۲-۶-۷-۴-۲. تصرفات دانشكده عالي ميراث فرهنگي
۱۱۰	۴-۷-۷-۴- مرور تحولات كالبدى مجموعه سعدآباد و نياوران و محدوده پيرامون

۱۲۴	۴-۳-۱-۷-۳ تامین اعتبارات مالی مجموعه کاخ - موزه ها
۱۲۴	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات مرحله شناخت نمونه موردي
۱۲۴	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل مشکلات با استفاده از اطلاعات و آمار موجود
۱۲۶	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل مشکلات به دست آمده از برنامه های موجود
۱۲۶	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از الگوی توسعه منطقه یک شهر
۱۲۸	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات برنامه مطالعاتی صنعت توریسم استان تهران
۱۲۸	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از برنامه حفظ و ساماندهی مجموعه نیاوران
۱۳۰	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه
۱۳۰	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه های مسئولین گردشگری و میراث فرهنگی و مصاحبه های انجام شده با آنها
۱۳۱	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه های مسئولین شهری
۱۳۳	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه های گردشگران
۱۳۴	۴-۴-۱۱-۷-۴ تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده توسط مشاهده
۱۳۶	۴-۴-۱۱-۷-۵ جمع بندی و تدوین بیانیه نهایی مشکلات
۱۳۸	۴-۴-۱۱-۷-۵ به کار گیری روش تحلیل عرصه های تصمیم گیری مرتبط در نمونه موردي
۱۳۸	۴-۱-۵ مقدمه
۱۳۸	۴-۲-۵ هدف
۱۳۸	۴-۳-۵ روش کار
۱۴۰	۴-۵ پیش فرض های لازم برای نیل به اهداف توسعه گردشگری در نمونه موردي
۱۴۰	۴-۵ پیش فرض های مربوط به ساختار تصمیم گیری و برنامه ریزی و تامین منابع مالی
۱۴۰	۴-۵ پیش فرض های مربوط به اهداف کلی رساله و اهداف برنامه های موجود
۱۴۱	۴-۵ روش تولید اهداف و راهبردهایی که در انتخاب عرصه ها به کار می روند
۱۴۳	۴-۶-۵ چگونگی انتخاب عرصه ها با توجه به راهبردها
۱۴۳	۴-۷-۵ عرصه های تصمیم گیری مرتبط و اختیارات مربوط به آنها
۱۴۵	۴-۸-۵ نمودار اختیار
۱۴۵	۴-۹-۵ معرفی عرصه ها در نمودار اختیار

۱۴۵	۲-۸-۵ علل سازگاری و ناسازگاری اختیارها در نمونه مورد بررسی
۱۴۷	۹-۵ درخت تصمیم گیری
۱۴۸	۱۰-۵ انتخاب سناریوی برتر
۱۴۹	۱۱-۵ معرفی سناریوی برتر
۱۰۰	۱۲-۵ معرفی برخی پژوهش‌های پیشنهادی جمع بندی و نتیجه گیری
۱۰۲	۱-۶ پاسخ به سوالات پژوهش
۱۰۲	۶-۱-۶ پاسخ به سوال اول پژوهش
۱۰۲	۶-۲-۱-۶ پاسخ به سوال دوم پژوهش
۱۰۳	۶-۲-چگونگی دستیابی به اهداف پایان نامه
۱۰۵	منابع فارسی
۱۰۷	منابع انگلیسی
۱۰۸	پیوست ها

فهرست جداول، نقشه ها و تصاویر

صفحه	عنوان
۶	شکل شماره (۱) نمودار روش کار کل پایان نامه
۷	شکل شماره (۲) نمودار روش کار فصل دوم
۴۵	شکل شماره (۳) نمودار روش کار فصل سوم
۵۱	شکل شماره (۴) جدول جمع بندی اهداف راهبردهای برنامه های قبل از انقلاب
۵۷	شکل شماره (۵) جدول اهداف کمی بخش گردشگری در برنامه چهارم توسعه
۵۹	شکل شماره (۶) جدول جمع بندی اهداف و راهبردهای برنامه های بعد از انقلاب
۶۱	شکل شماره (۷) جدول برنامه ها ، طرحها و پروژه های گردشگری شهرستان کلات نادری
۶۱	شکل شماره (۸) جدول برنامه ها و طرح ها و پروژه های میراث فرهنگی شهرستان کلات
۶۲	شکل شماره (۹) جدول جمع بندی اهداف و راهبردهای برنامه ریزی گردشگری استان کرمان و قلمرو فرهنگی کلات نادری
۶۸	شکل شماره (۱۰) جدول جمع بندی اهداف و راهبردهای تجارت جهانی در سطح ملی
۷۴	شکل شماره (۱۱) جدول جمع بندی اهداف و راهبردهای برنامه های گردشگری جهانی در سطح منطقه ای
۷۷	شکل شماره (۱۲) جدول جمع بندی تجارت جهانی برنامه ریزی گردشگری در بافت تاریخی شهرها
۷۸	شکل شماره (۱۳) جدول جمع بندی و نتیجه گیری کلی از تجارب ایران و جهان
۸۰	شکل شماره (۱۴) نمودار روش کار فصل چهارم
۸۵	شکل شماره (۱۵) موقعیت جغرافیایی شهرستان شمیران
۸۹	شکل شماره (۱۶) کاخهای مجموعه سعد آباد
۹۰	شکل شماره (۱۷) نقشه موقعیت قرارگیری مجموعه نیاوران در شهر تهران
۹۱	شکل شماره (۱۸) موقعیت قرار گیری مجموعه سعد آباد در شهر تهران
۹۳	شکل شماره (۱۹) نقشه راههای دسترسی شهری به مجموعه سعد آباد
۹۵	شکل شماره (۲۰) نقشه موقعیت مجموعه نیاوران در شبکه های اصلی ارتباطی شمال تهران
۹۷	شکل شماره (۲۱) نقشه کاربرد موجود اراضی در منطقه یک شهر تهران
۱۰۰	شکل شماره (۲۲) نقشه کاربرد فضاهای موجود در مجموعه سعد آباد
۱۰۲	شکل شماره (۲۳) نقشه کاربردهای موجود در پیرامون مجموعه نیاوران
۱۰۴	شکل شماره (۲۴) نقشه موقعیت بنایها و کاربری های موجود در نیاوران

۱۰۷	شکل شماره (۲۵) نقشه تصرفات مجموعه سعدآباد
۱۰۹	شکل شماره (۲۶) نقشه تصرفات مجموعه نیاوران
۱۱۰	شکل شماره (۲۷) عکس هوایی محدوده سعد آباد سال ۱۳۳۵
۱۱۱	شکل شماره (۲۸) عکس هوایی محدوده سعد آباد سال ۱۳۵۸
۱۱۲	شکل شماره (۲۹) عکس هوایی محدوده سعدآباد ۱۳۸۱
۱۱۳	شکل شماره (۳۰) عکس هوایی مجموعه نیاوران و محدوده آن ۱۳۳۵
۱۱۴	شکل شماره (۳۱) عکس هوایی مجموعه نیاوران و محدوده آن ۱۳۴۱
۱۱۵	شکل شماره (۳۲) عکس هوایی مجموعه نیاوران و محدوده آن ۱۳۴۵
۱۱۶	شکل شماره (۳۳) عکس هوایی مجموعه نیاوران و محدوده آن ۱۳۴۸
۱۱۷	شکل شماره (۳۴) عکس هوایی مجموعه نیاوران و محدوده آن ۱۳۷۴
۱۱۸	شکل شماره (۳۵) جدول ترکیب مخاطبین دو مجموعه
۱۱۹	شکل شماره (۳۶) جدول بازدید کنندگان سعد آباد
۱۲۰	شکل شماره (۳۷) جدول بازدید کنندگان نیاوران
۱۲۲	شکل شماره (۳۸) نمودار سازمانی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کل کشور
۱۲۵	شکل شماره (۳۹) جدول تحلیل و دسته بندی مشکلات با استفاده از استناد موجود
۱۲۷	شکل شماره (۴۰) جدول تحلیل و دسته بندی مشکلات الگوی توسعه منطقه یک شهر تهران
۱۲۸	شکل شماره (۴۱) جدول تحلیل و دسته بندی مشکلات طرح مطالعاتی صنعت توریسم استان تهران
۱۲۹	شکل شماره (۴۲) جدول تحلیل و دسته بندی مشکلات طرح حفظ و ساماندهی مجموعه نیاوران
۱۳۰	شکل شماره (۴۳) جدول تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه ها و مصاحبه های مسئولین گردشگری
۱۳۲	شکل شماره (۴۴) جدول تحلیل و طبقه بندی مشکلات بدست آمده از پرسشنامه مسئولین شهری
۱۳۳	شکل شماره (۴۵) جدول تحلیل و طبقه بندی مشکلات به دست آمده از پرسشنامه های گردشگران
۱۳۵	شکل شماره (۴۶) جدول تحلیل و دسته بندی مشکلات مشاهده شده توسط پژوهشگر
۱۳۶	شکل شماره (۴۷) جدول جمع بندی و تدوین بیانیه نهایی مشکلات

۱۳۹	شکل شماره (۴۸) نمودار روش کار فصل پنجم
۱۴۲	شکل شماره (۴۹) جدول مشکل ، هدف ، راهبرد
۱۴۴	شکل شماره (۵۰) جدول عرصه - اختیار
۱۴۷	شکل شماره (۵۱) نمودار اختیار
۱۴۸	شکل شماره (۵۲) درخت تصمیم گیری
۱۴۹	شکل شماره (۵۳) جدول ارزش گذاری سناریوهای گزینه
۱۵۱	شکل شماره (۵۴) جدول پروژه های پیشنهادی

چکیده

مسافرت و صنعت گردشگری در حال حاضر به عنوان بزرگترین و متنوع ترین صنعت در دنیا به حساب می آید بسیاری از کشورها این صنعت پویا را به عنوان منبع اصلی درآمد، اشتغال، رشد بخش خصوصی و توسعه ساختار زیربنایی میدانند اما کشور ایران با اینکه دارای جاذبه های متعدد گردشگری میباشد از قابلیتهای متعدد خود در این زمینه استفاده نکرده است جاذبه های گردشگری نوعی عوامل طبیعی و فرهنگی یا انسانیند که در آدمی میل به مسافرت ایجاد میکنند به طور کلی جاذبه ها را میتوان به دو دسته تقسیم کرد: جاذبه های طبیعی و جاذبه های انسانی- فرهنگی جاذبه های انسانی- فرهنگی از این قرار هستند: میراث فرهنگی، تاریخی، هنری مانند آداب و رسوم، سنت ها، موسیقی، صنایع دستی، بنایهای تاریخی مانند کاخ ها، موزه ها و ... در این رساله میراث فرهنگی که در واقع همان جاذبه های انسانی- فرهنگی گردشگری است که بر میراث، تاریخ و گذشته تاکید دارد مورد بررسی قرار گرفته است این رساله، به بررسی موضوعی کاخ - موزه های مجموعه های فرهنگی- تاریخی سعد آبادو نیاوران و فضای شهری پیرامون آنها میپردازد. مجموعه های سعدآباد و نیاوران بخشی از آثار فرهنگی و تاریخی منطقه یک شهر تهران هستند. وعلاوه بر اینکه از پتانسیلهای مهم گردشگری منطقه شمیرانات و شهر تهران محسوب میشوند کارکرد آنها در سطح ملی و فرا ملی است و در سطح بندی کاخ- موزه ها در سطح ملی قرار دارند بنابراین بررسی گردشگری این اماکن و بررسی و تحلیل مسائل و مشکلات مربوط به آن و برنامه ریزی برای از بین بردن این مشکلات و برنامه ریزی برای توسعه گردشگری این اماکن امری ضروری محسوب میشود. که این رساله به انجام این امر پرداخته است و بر اساس مسائل و مشکلات موجود در دو مجموعه و محیط شهری پیرامون آنها به تولید یک سند برنامه راهبردی برای توسعه گردشگری در این اماکن میراثی دست زده است.

فصل أول:
كليات طرح تحقيق

کلیات طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

گردشگری اگرچه یک صنعت است ولی بیشترین تبادلات فرهنگی در آن انجام می‌گیرد و شاید یکی از اهداف توسعه آن در میان بعضی از کشورها ضمن رشد و توسعه اقتصادی به رخ کشیدن فرهنگ‌شان به دیگر جوامع باشد به خصوص در کشورهایی که جزو ده کشور اول جهان با جاذبه‌های گردشگری هستند که یکی از آنها ایران است. در واقع آنچه که ما به عنوان جاذبه‌ها در کشورمان داریم به خصوص آثار و بنای‌های تاریخی و فرهنگی نمودی از فرهنگ ماست و نشان دهنده آن چیزی است که از گذشته‌های بسیار دور برای ما مانده است واز این نمادها اکنون میتوان جهت توسعه صنعت گردشگری بهره مندشده‌با. توجه به اینکه صنعت گردشگری ابعاد گوناگونی دارد مثل گردشگری تفریحی، فرهنگی، علمی، ورزشی و غیره، آن بعدی که بیش از همه میتواند درجهت رشد گردشگری به ما کمک کند، گردشگری فرهنگی است. یعنی همان چیزی که اکنون کشوری مثل ایتالیا به نحو احسن آن را به کار گرفته است. توجه به فرهنگ و میراث فرهنگی کشورها برای تمامی گردشگرانی که قصد سفر به مقصدی را دارن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است زیرا اولین پرسشی که یک گردشگر از خود میکند این است که محل مورد بازدید او در کجای دنیا واقع است، از چه نوع حکومتی برخوردار است، دارای چه میراث فرهنگی است و مردم آن در چه سطح فرهنگی قرار دارند. بدین ترتیب نقش فرهنگ در توسعه صنعت گردشگری باید از اولویت‌های مسئولین و دست اندکاران باشد و برنامه ریزی دقیقی در جهت آن صورت گیرد. با توجه به اینکه گردشگری یک رشتہ چند بعدی است بارشته‌های بیشمایری در ارتباط است و در بعد برنامه ریزی و توسعه صنعت گردشگری، برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای دخیل است و باید به خوبی رابطه این صنعت را با شهر، منطقه و متغیرهای دخیل درآن برقرار کند تا آثار مثبت را افزون کند و از آثار منفی آن بکاهد. در این تحقیق برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری میراث فرهنگی مد نظر است. و برنامه ریزی سعی دارد از گردشگری برای حفظ آثار تاریخی و فرهنگی شهر بهره جویدو از تخریب و فشارهای افزون بر ظرفیت تحمل میراث فرهنگی بکاهد، همچنین ارتباط خوبی بین جامعه مهمان و میزبان برقرار کند.

۱-۲ طرح مسئله (ضرورت و اهمیت کار)

گردشگری یکی از بزرگترین صنایع اقتصادی دنیا به شمار می‌رود. و درامد جهانی گردشگری همه ساله بالغ بر صدها میلیارد دلار است. فرهنگ یکی از جاذبه‌های اصلی گردشگری است بدون فرهنگ که تفاوتها را ایجاد میکند، همه جاهای شبیه به هم به نظر می‌رسد. طبق پیش‌بینی‌ها، صنعت گردشگری می‌رود تا شروع هزاره سوم میلادی به صنعت شماره ۱ در جهان بدل شود. سازمان ملی جهانگردی^۱، تعداد گردشگران را برای سال ۲۰۱۰ میلادی بالغ بر ۱ میلیارد نفر برآورد نموده است و طبیعی است که گردشگری با این حجم عظیم از ورودی و خروجی به صنعتی پر جاذبه و پردرآمد برای کشورهای جهان بدل گردیده است. سفرکردن و آشناکردن با دیگر مردمان و ملل مختلف، باعث ایجاد اشتغال، سازندگی در محیط، توسعه و بهبود شبکه‌های حمل و نقل بین‌المللی، تأمین ارز مورد نیاز و نهایتاً بهبود کیفیت زندگی می‌شود و سطح فرهنگ ملتها و دانش روز آنان را ارتقاء داده و امکانات ارتباط را افزایش میدهد و این هردو باعث حفظ و حراست از اینیه و آثار و میراث خانواده بین‌الملل می‌شود. کشور ما از میراث فرهنگی ۵۰۰۰ ساله‌ای برخوردار است که در برگیرنده تمدن‌های ادوار مختلف تاریخ بشری است و از نظر وجود